

Tekster fra Esben Andreasen *Religioner i Japan* (Systime 2004). Gengivet med tilladelse fra forlaget.

Tekst 34

Brian Victoria: Zen i krig

Forfatteren, Brian Victoria (f. 1939), selv soto-zen præst og lektor ved Centret for Asien Studier, University of Adelaide, udgav i 1997 bogen ”Zen at War”, som straks rejste et ramaskrig i buddhistkredse i Japan. For første gang påvist den støtte zenbuddhismen gav til japansk militarisme før og under 2. Verdenskrig, en støtte som man ellers bebrejdede shinto. Specielt blev rinzai-zen anklaget for medskyld i krigspropagandaen, men også shin-buddhismen og den japanske kristne kirke må bære sin del af medskylden. Grunden til at rinzai-zen specielt stod for skud var, at denne retning længe tøvede med at indrømme medskylden og undskyldte derfor. Udover shinbuddhismens undskyldning, som er aftrykt i uddrag i teksten, undskyldte soto-zen i 1992, mens, som det vil ses af en efterfølgende tekst, det tog 10 år og endnu en debat førend rinzai-zen i 2002 officielt undskyldte.

Brian Victoria udbyggede i sin efterfølgende bog, ”Zen War Stories” (2003), sine anklager.

Debatten mellem Brian Victoria og zen-tilhængere kan ses på http://www.zen-azi.org/html/guerre_e.html

Bidrag til den japanske krigsindsats

Medlidenhedens bodhisattva, Avalokiteshvara eller Kannon 148 på japansk, blev omdannet til en kriger, og ”forfremmet” i rinzai-zens bønner til rang af shogun eller generalissimo, med den fulde titel “Kanzeon Shogun Bodhisatta”. Avalokiteshvaras mirakuløse kræfter taget i betragtning var det indlysende, at Japans militære ledere øjeblikkeligt bød denne den mest velkendte bodhisattva velkommen i deres rækker. I efteråret 1939 beordrede general i den kejserlige hær, Matsui Iwane (1878-1948), personligt, at der skulle rejses det såkaldte Koa Kannon tempel på en bjergside udenfor byen Atami i Shizuoka-amtet. Tempels forbindelse med Japans krigsindsats fremgår klart af dets navn: "Avalokiteshvara for udviklingen af Asien." Ved tempels formelle åbning den 24. februar 1940 sagde General Matsui:

Kina-affæren (1937) har resulteret i massive tab af liv gennem gensidige drab af naboer, som egentlig er venner. Det er den største tragedie i de sidste tusinde år. Ikke desto mindre er det en hellig krig for at frelse Østasiens folk Idet vi påkalder Avalokiteshvaras kraft beder jeg for Østasiens lyse fremtid.¹⁴⁹

Ud over en statue af Avalokiteshvara, som holdes hellig i den centrale hal, lod Matsui også en anden og større keramik-statue af samme Avalokiteshvara opføre på tempelområdet. Denne senere statue var cirka 190 centimeter høj og var fremstillet af jord gennemblødt af blod, som generalen havde hjembragt fra slagmarkerne i Kina. Han betragtede statuen som et mindesmærke for at ”trøste og pacificere de ånder” som havde tilhørt både japanske og kinesiske soldater. Til trods for sine ædle følelser blev general Matsui dødsdømt og henrettet af den ”Internationale militære domstol for det fjerne østen” for sin rolle som kommandant for de japanske styrker, der var involveret i Nanjing-massakren¹⁵⁰ i december 1937.

Indsamling til fonde. Udførelsen af zen-religionens religiøse handlinger var kun en del af en langt større krigsindsats. Ledere af både soto- og rinzai-zen, så vel som andre japanske former for buddhisme, var involveret i indsamling til fonde for at forsyne militæret med flyvemaskiner. Soto-zen begyndte sine indsamlinger på fire-års-dagen for begyndelsen af krigen mod Kina, den 7. juli 1941. Indenfor to uger havde de indsamlet penge nok til at indkøbe et jagerfly ”af nyeste model” til den kejserlige flåde og to hospitals-transportfly til den kejserlige hær. Disse fly blev navngivet Soto No. 1, Soto No. 2, og så videre. Udgaven af Soto Shuho fra 1. september 1941 indeholdt følgende notits om denne indsats:

I overensstemmelse med den “nationale politik” (kokutai¹⁵¹) om at opbygge en fuld krigsførende stat, har vores sekt i enighed bidraget med [de navngivne fly] i det håb, at denne handlings ægthed vil blive åbenbaret i den måde, hvorpå disse fly vil flyve majestætisk i himlen over “Den storasiatiske kollektive velfærdssfære”¹⁵² ... og i den

tro, at dette vil bidrage til en stimulerende påvirkning og vækst af det japanske folks ånd.153

Rinzai-zen sekten, især Myoshinji-grenen, ydede en endnu større indsats. Skønt denne gren repræsenterede langt mindre end en tredjedel af den samlede soto-zen religion, havde den ved krigsafslutningen bidraget med tre jagerfly til den kejserlige flåde. Den sidste af disse fly, som blev doneret i april 1945, bar navnet "[Kejser] Hanazono Myoshinji."

Disse donationer af forholdsvist få fly var selvfølgelig ikke et betydeligt bidrag til krigsindsatsen. Men disse anstrengelser for at rejse penge havde først og fremmest den hensigt at rejse den japanske folkeånd og sætte fokus på zens og øvrige buddhistiske retningers indsats hjemme og i udlandet, og indenfor militæret selv. ...

Erklæringer om krigsmedskyld fra buddhistiske retninger

I tiden efter 2. Verdenskrig har der kun været fire erklæringer vedrørende krigsskyld eller medskyld udstedt af ledere af de traditionelle buddhistiske retninger. Ingen af dem tidligere end 40 år efter krigens afslutning. Til sammenligning udstedte Japans største protestantiske organisation en erklæring, "Tilståelse af ansvar under 2. Verdenskrig, udsendt af de forenede kristne kirker i Japan", i 1967, tyve år førend buddhisterne åbnede munden – skønt selv denne tilståelse var mere end en generation om at komme frem. De fleste førende japanske buddhistiske retninger har været tavse indtil vor tid. Ingen af grenene af rinzai-zen, for eksempel, har beskæftiget sig med dette afgørende problem, og først nu begynder japansk buddhisme på institutions-niveau at tage stilling. Den første af de fire [store] buddhistiske religioner, som indrømmede krigsskyld, var Higashi Honganji shinbuddhismen i 1987. Koga Seiji, som var administrativ chef for retningen, oplæste følgende erklæring som en del af "Mindehøjtideligheden for alle krigsofre" den 2. april 1987:

Når vi tænker tilbage på krigsårene husker vi, at det var vores sekt, som kaldte krigen "en hellig krig." Det var os, der sagde: "De heltmodige ånder [af faldne soldater], som æres i [shintos] Yasukuni-helligdom, har ydet tjeneste under den store opgave at vogte og opretholde den kejserlige tronens velstand. De bør derfor æres for at have udført en bodhisattvas store arbejde." Dette var udtryk for en dyb uvidenhed og skamløshed fra vor side. Når vi i dag husker det, gribes vi af en skamfølelse, som vi ikke kan flygte fra At kalde en krig hellig var en dobbelt løgn. Den, der deltager, er både offer og bøddel. I lyset af den store synd, vi har begået, må vi ikke lade det passere, som om det blot var en fejltagelse. Vor religion erklærede, at vi skulle ære ting, som aldrig var blevet os belært af vor shonin [Shinrans titel]. Når vi som præster tænker på denne synd, kan vi kun sænke vore hoveder i tavshed foran alle, der er forsamlet her.

Tekst 35

Ina Buitendijk: Nu kender jeg i sandhed til skam

Forfatteren og rinzai-zenbuddhisten Ina Buitendijks baggrund for at forfølge debatten om zenbuddhismens krigsmedskyld fremgår af teksten, som hun i foråret 2002 lod trykke i det internationale buddhistiske tidsskrift "Turning Wheel". To år før havde hun med et brev til "The Eastern Buddhist", hvis indhold hovedsageligt skrives af shin- og zenbuddhister, rejst anklagen.

I oktober 1999 blev Brian Victorias bog [Zen at War] nævnt for mig af min zen-mester i Tyskland. Indtil da havde jeg aldrig vidst, at zenbuddhismen havde været involveret i de blodige krige, som Japan førte an i i Asien i første halvdel af det 20. århundrede. Jeg blev dybt berørt. Jeg er ikke alene en trofast zentilhænger, men jeg er også gift med et offer fra Stillehavskrigen [2. Verdenskrig]. Fra 1942 til 1945 var min mand (dengang seks til ni år gammel) og hans familie interneret af den japanske hær i, hvad der dengang var Hollandsk Indien [Indonesien]. Livsvilkårene i lejrene var

Tekster fra Esben Andreasen *Religioner i Japan* (Systime 2004). Gengivet med tilladelse fra forlaget.

forfærdelige. Omkring 13 procent af de internerede døde, hovedsageligt gennem fejllærning og mangel på medicinsk behandling. Senere i deres liv oplevede mange "lejr-børn", at de havde fået traumer af deres erfaringer, og de behøvede langvarig behandling. Som den jødiske del af befolkningen [i Holland] modtager de specielle godtgørelser fra den hollandske regering.

Da jeg læste Zen at War følte jeg mig forrådt af, hvad højt estimerede zenbuddhist præster og zenmestre havde sagt og gjort under og efter krigen i Asien. En af de, der var mest udsat for kritik, var Yasutani Roshi, grundlæggeren af min egen linje, Sanbo-kyodan. Jeg fortalte min zen-mester, at jeg ønskede at skrive til en japansk zen-mester og fortælle ham om de lidelser, som mennesker som min mand havde lidt, og for hvilke jeg holdt zen-buddhist autoriteter medansvarlige; han foreslog, at jeg skrev til det nuværende overhovede i Sanbo-kyodan, Jiun Kubota Roshi.

Jeg skrev til Kubota Roshi og fortalte ham, hvordan jeg følte det. Jeg beskrev elendigheden i lejrene og den virkning, de havde på mange menneskers og familiers liv. Jeg skrev, hvor skuffet jeg havde været, da jeg læste Victorias bog. Jeg nævnte ofrenes had og fortørnelse, og sagde, at der aldrig vil blive fred, hvis ikke fortidens synder blev afdækket. Jeg spurgte ham respektfuldt, om han ikke mente, at det ville være muligt for hans organisation at tage ansvar for fortidens fejl og udstede en offentlig erklæring, og således lette hjerter og sind hos mennesker både i Holland og i Japan. Kubota Roshi svarede og annoncerede, at der ville komme en artikel i Sanbo-kyodans tidsskrift. Hans undskyldning fik mig til at fortsætte med at skrive breve til andre mestre og klostre. (Jeg fik adresserne på internettet – og jeg købte en computer bare for at kunne gøre det.) Mange af dem svarede ikke. Nogle gjorde, dog: Hirata Seiko Roshi var den første rinzai-zen professor til at undskylde officielt. Shodo Harada Roshi og Kono Taitso Roshi sendte også undskyldninger. På eget initiativ sendte Kono Roshi mit brev videre til andre zen-mestre, og han sendte mig kopier af forelæsninger (dharma talks) han havde udgivet, og i hvilke han opfordrede til udsoning og undskyldning for rinzai-zens rolle i krigen.

En indrømmelse af fortidige fejl og en erkendelse af den lidelse, der var blevet påført kan være et vigtigt skridt i retning af større forståelse mellem ofre og bødler. Tilståelse af fejl begået i religionens navn får os alle til at tænke over menneskers generelle mangler i at gøre det rigtige. Det kan medføre større vilje til at tilgive og derved bidrage til fred blandt mennesker med god vilje.

Tekst 36

Kei'itsu Hosokawa: Brev fra Myoshinji

Som den sidste af de store retninger inden for japansk buddhisme publicerede Myoshinji under rinzai-zen følgende undskyldning i oktober 2002. Brevet blev offentliggjort i verdenspressen et par uger efter 11. september, et år efter terrorangrebet i New York – en baggrund som forklarer slutningen af brevet.

Kære fru Buitendijk

Tilgiv mig, at der er gået så lang tid, inden jeg svarer Dem. Efter at have modtaget Deres brev har Myoshinji været optaget af mange forberedelser, der har været nødvendige for at kunne svare som institution, idet vi har været overbeviste om, at det var nødvendigt officielt at undskylde for vore handlinger under krigen. I september, ved Myoshinjis halvårslige kongres, sektens højeste beslutningstagende myndighed, blev en resolution vedtaget med følgende generelt indhold:

I fortiden påbegyndte vor nation, under feltråbet "hellig krig", en konflikt som førte til umådelig lidelse og ødelæggelse både hjemme og i udlandet. Myoshinji-grenen fortryder oprigtigt det faktum at den, under indflydelse af den overvejende stemning for en folkelig støtte til krigen, ikke alene undlod at sætte sig imod krigen, men aktivt samarbejdede for at fremme den. At denne

Tekster fra Esben Andreasen *Religioner i Japan* (Systime 2004). Gengivet med tilladelse fra forlaget.

fremgangsmåde var i overensstemmelse med den nationale politik (kokutai) dengang, undskylder den ikke. Myoshinji har genovervejet sine handlinger og fortryder de tidligere fejltagelser. På denne baggrund lover den, at den i sine fortsatte bestræbelser for at fremme zen-læren og verdensfreden fuldstændigt vil respektere de forskellige former for livstil, værdisystemer, livsanskuelser og religioner, som findes blandt alle verdens folk.

Vi betragter denne deklaration som det første trin i en proces af selvransagelse og anger, en proces vi forsøger at fremme ved at lade de forskellige kommitteer og studiegrupper forbundet med Myoshinji undersøge og bekræfte vore krigstids handlinger, således at alle indenfor retningen kan være fuldt oplyste om dem.

Krigen begyndte med det japanske angreb ved Liu-t'iao-kuo og de efterfølgende begivenheder i Manchuriet, udfoldede sig derefter til en storstilet invasion af Kina, og spredte sig til sidst til hele det kinesiske fastland, Indokina, det malajiske øhav, Filippinerne og øer i det sydlige Stillehav. Krigen kostede mere end 20 millioner ofre i Asien og Oceanien og påførte utallige mennesker forfærdelige lidelser og ødelæggelser, ikke alene af asiatiske afstamning, men også europæisk og blandede racer i det tidligere hollandske Indien. Enhver japaner, som var involveret, må indse sit ansvar for denne konflikt, og reflektere på dette ansvar med et ærligt angrende sind. Dette angår i særlig grad os, buddhistiske præster, som må spørge os selv – da vi forkynder medlidenhed og har aflagt løfte om ikke at tage liv – hvorfor vi hjalp og tilskyndede til krigsindsatsen. Det er vigtigt, at vi finder årsagen til dette, for at vi kan lære lektien, så vi aldrig mere ser os i stand til at gentage sådanne fejl. Første trin er at indse kendsgerningerne, som de er, og åbent indrømme vore fejl.

Disse kendsgerninger er følgende: Efterhånden som de af Japan koloniserede og besatte landområder voksede, etablerede Myoshinji-sekten de steder afdelinger med hovedkvarterer og missionsvirksomheder og samarbejdede villigt med koloniseringspolitikken. Ved krigens begyndelse fremførte sekten bønner og prædikener til støtte for militær sejr, udsendte feltpræster som aktivt ophidsede krigsstemningen og støttede bevæbningen af ordinerede præster på slagmarken. Sekten oprettede Rinzaishu Liga for Patriotisk Tjeneste (Rinzaishu Hokoku Kai), som stod i spidsen for et system der udførte militære øvelser, udførte kampagner for fonde til at købe militære fly, og i øvrigt støttede krigsindsatsen både åndeligt og materielt under slagordet ”Forkynd læren (dharma) og tjen nationen”.

Men det vigtigste vedrører selve kernen af vores sekts lære. Vi identificerede os på en fuldstændig skruppelløs måde med tidens militarisme, og øvede dermed vold mod Buddhas læres grundlæggende principper og overså den livsførelse vore zen forfædre havde levet efter. Således tog vi sådanne zen-udtryk som ”Livet og døden er ét”, ”At dø den store død” og ”Total frihed til at give eller tage liv”, fjernede dem fra deres oprindelige åndelige sammenhæng, og brugte dem til at sende mennesker afsted til slagmarken. Med slogans som ”Fortsæt den hellige krig!” opmuntrede vores sekt krigsophidselsen, og gik så vidt som til at hævde, at ”Hvis Buddha var blevet født i Japan ... ville han have udråbt den kejserlige ideologi som sit første princip.”

Vi må erkende disse skammelige fakta og indrømme, at vi tog fejl, uden hensyn til den tids nationale politik (kokutai). Gennem vore handlinger var vi delvist ansvarlige for en konflikt som bragte lidelse og død til utallige over hele Asien, vort eget Japan inkluderet. Til disse ofre – som inkluderer Deres mand – vil vi fremsige vore dybtføjte undskyldninger.

Det vil tage tid og anstrengelse at undersøge rodårsagerne til disse fejl og gennemføre de nødvendige reformer for at sikre, at de aldrig vil ske igen, men jeg er overbevist om, at det kan gøres i nærmeste fremtid med Myoshinji organisationens fulde engagement.

I løbet af vore undersøgelser har vi erfaret, at der – skønt de var få – var præster som holdt stædigt

Tekster fra Esben Andreasen *Religioner i Japan* (Systime 2004). Gengivet med tilladelse fra forlaget.

fast i en ubøjelig modstand mod krigen, og som resultat mistede livet eller blev fængslet under hele konfliktens varighed. Det er højst beklageligt, at Myoshinji var ude af stand til yde nogen form for støtte til disse individer.

Der er nu gået over 57 år siden afslutningen af krigen. At det har taget så lang tid for os at indrømme vore egne fejl, er noget, som jeg må undskylde på den mest dybtføjte måde. I denne tid, med terroristhandlinger efterfulgt af gengældelser, efterfulgt af yderligere terrorisme, står verden over for en alvorlig krise i sine anstrengelser for at opretholde freden og holde menneskelivet i ære. Som repræsentant for Myoshinji-sekten aflægger jeg et løfte om, at vi vil tage vore fejltagelser i fortiden op til alvorlig eftertanke og anger, og at vi vil gøre, hvad vi kan for at handle i fuldstændig overensstemmelse med Buddhas lære og vore zen forfædre. Vi beslutter at leve efter den ånd som tilhører de sande religiøse, som vil fastholde denne lære, selv om det måtte koste deres liv. Som afslutning fremsiger jeg mine dybtføjte bønner for Deres og Deres mands liv og helbred.

Deres ærbødige,

Kei'itsu Hosokawa
Generalsekretær
Myoshinji-sekten inden for rinzai-zen